

ACTIVE CITIZENS FUND V ČESKÉ REPUBLICE

DISKUSNÍ DOKUMENT PRO ODBORNÉ KONZULTACE

EHP A NORSKÉ FONDY 2014-2021

1. EHP FONDY PRO OBČANSKOU SPOLEČNOST

Podpora občanské společnosti je klíčová prioritou EHP a Norských fondů na období 2014 až 2021.¹ Prostřednictvím fondů financuje Island, Lichtenštejnsko a Norsko programy v 15 členských zemích Evropské unie ze střední, východní a jižní Evropy a Pobaltí. Deset procent celkového rozpočtu pro každou zemi je vyčleněno na program Active Citizens Fund. Tento fond má podpořit všeobecné cíle EHP a Norských fondů, mezi které patří snižování ekonomických a sociálních rozdílností ve společnosti a posilování bilaterálních vztahů mezi přijímajícími zeměmi a donorskými státy.

Cílem programu Active Citizens Fund je posílení občanské společnosti a znevýhodněných skupin a jejich aktivní zapojení do občanské společnosti. Program má přispět k dlouhodobé udržitelnosti a rozvoji kapacit občanského sektoru, posílení jeho role při prosazování demokratických principů, aktivního občanství a lidských práv.

2. PROGRAM ACTIVE CITIZENS FUND V ČESKÉ REPUBLICE

Celková alokace na program Active Citizens Fund v České republice je 15,000,000 EUR. Konsorcium Nadace Open Society Fund Praha (OSF), Výboru dobré vůle- Nadace Olgy Havlové a Skautského institutu České republiky bylo na základě otevřeného výběrového řízení Kanceláře finančních mechanismů² pověřeno rolí Zprostředkovatele programu a bude zodpovědné za vývoj a implementaci programu.

Zpětná vazba zainteresovaných aktérů občanské společnosti je důležitou součástí při tvorbě programu Active Citizens Fund. Tento dokument popisuje hlavní výzvy identifikované Zprostředkovatelem v České republice a slouží jako základní materiál pro diskusi, jak se postavit k těmto výzvám a dosáhnout co největšího dopadu programu.

3. ZDŮVODNĚNÍ PROGRAMU

Výchozím předpokladem programu Active Citizens Fund je, že občanská společnost je základním prvkem participativní demokracie. Hraje důležitou roli při přípravě nových zákonů, programů, politik a strategií; udržuje společenský tlak na vládu a dohlíží na její odpovědnost vůči občanům; identifikuje nedostatky vlády v přístupu k sociálním otázkám; zabírána je omezování práv minorit a znevýhodněných skupin a v mnoha ohledech podporuje zdraví a progresivní demokracii.

¹ Pro více informací o EHP a Norských fondech na období 2014 až 2021 navštivte www.esagrants.org.

² Kancelář finančních mechanismů (Financial Mechanism Office – FMO), sekretariát EHP a Norských fondů v Bruselu

Zprostředkovatel programu:

Důvěra v politické instituce je v České republice dlouhodobě nízká. Na vině je především vysoká míra korupce a skandály s ní spojené. Mnozí politici napříč politickým spektrem se zároveň vezou na vlně xenofobie a extremismu. V minulých letech nemyslitelné projevy nenávisli se stávají normou ve veřejných debatách. Naproti tomu schopnost a vůle vyšetřit a potrestat projevy nenávisli a zločiny z nenávisli jsou téměř nulové.

Uprchlíká krize se stala politickým problémem, který rozděluje společnost. Výrazný je i rozkol mezi 1) městy a regiony, 2) tradičními ohroženými skupinami (menšiny, cizinci aj.) a skupinou „porazených v globalizaci“ (46% obyvatel) 3, kteří mají pocit neúspěchu a sami se cítí jako ohrožená skupina, 3) lidmi, kteří mají důvěru v demokracii, instituce a v sebe a lidi, kteří naopak cítí silnou nedůvěru, což posiluje jejich inklinaci k autoritářství. Liberální občanská společnost je konfrontována s rostoucí aktivitou neiliberálních občanských skupin, které se aktivně zapojují do veřejného prostoru. Tato nedávno vzniklá vlna „občanského aktivismu“ dává najevo své právo na svobodu projevu (které opravdu mají), avšak uplatňuje principy prosazování lidských práv pouze selektivně a to v názorovém proudu většinové společnosti. Minoritní společnost, jako například Romové, imigranti, LGBTQ a jiné menšinové komunity, se stávají často terčem ponižení a projevů z nenávisli. Tyto neiliberální skupiny občanské společnosti znázorňují občanské organizace a jejich „liberalní“ agendu jako problém, se kterým se musí potýkat jako kupříkladu s korupcí v politické sféře.

Organizace občanské společnosti se staly častým cílem protidemokratické propagandy. Důvěra veřejnosti v občanskou společnost výrazně klesá od roku 2015. Proliferace a protidemokratická propaganda představuje výzvu pro demokracii ve větším měřítku a zároveň oslabuje základy občanské společnosti ve prospěch restriktivního politického a právního uspořádání.

V České republice byla vytvořena poměrně velká síť profesionálních nevládních organizací. V posledních letech přibývalo také množství menších a místních organizací. Bohužel pouze malá část těchto nevládních organizací má pravidelný a udržitelný příjem.⁴ Většina příjmu je založena na projektové bázi nebo na krátkodobém příjmu, který nepovoluje nevládnímu sektoru dlouhodobě plánování a omezuje tak rozvoj a udržitelnost jejich klíčových aktivit i kompetencí. Nedostatečným financování čelí zejména advokační a watchdogové organizace a jejich nezávislost může být tudíž ohrožena. Zástupci občanské společnosti sice mají možnost zapojit se do procesu vytváření nových politik, avšak mnoho organizací nemá dovednosti, kapacity, čas ani finance na to zapojit se efektivně do tohoto procesu a to vede k frustraci jak na straně veřejné správy, tak na straně občanské společnosti.

Další výzvy v občanském sektoru jsou: nízká občanská angažovanost (advokační aktivity bez dostatečné podpory snižují legitimitu občanské společnosti), neefektivní komunikace- neschopnost organizací formulovat jejich cíle a aktivity tak, aby si získaly podporu veřejnosti a dárců, nedostatečná či omezená provozní kapacita neziskových organizací (NNO) v oblasti monitorování, hodnocení a měření dopadu své činnosti a následně nedostatečné využívání získaných poznatků k zajištění dalšího financování své činnosti. Ve všech těchto oblastech je třeba občanskou společnost podpořit.

Program Active Citizens Fund je komplementární k již existujícím EHP/Norským fondům a programům a politikám Evropské unie. Na národní úrovni bude program přispívat k plnění Strategického rámce České republiky 2030, který byl vytvořen ve spolupráci s občanským sektorem.

4. ZAMĚŘENÍ PROGRAMU

¹ http://www.iri.org/sites/default/files/four_country_full_presentation_may_24_2017.pdf

⁴ Průzkum agentury STEM pro Nadaci VIA z roku 2014

Zprostředkovatel programu:

Program se zaměří na 5 hlavních výsledků reflektujících výše identifikované výzvy a zároven na prohloubení bilaterální a regionální spolupráce. Současně program zohledňuje priority stanovené pro Českou republiku, kterými jsou inkluze Romů a zapojení mladých. Alespoň 33% z celkové alokace na granty je vyhrazeno pro projekty na podporu demokracie a lidských práv. Alespoň 15% z celkové alokace na granty je vyhrazeno na podporu udržitelnosti a budování kapacit nevládních organizací. Aktivitu posilující kapacitu a udržitelnost NNO budou způsobit součástí rozpočtu projektu ve všech programových oblastech (v případě tzv. strategických grantů mohou být tyto aktivity povinnou součástí projektu).

Plánované výsledky programu:

1. Zvýšení občanské participace (Increased citizen participation in civic activities)
2. Posílení advokáčních aktivit občanské společnosti a watchdogů (Strengthened civil society advocacy and watchdog role)
3. Podpora znevýhodněných skupin (Vulnerable groups are empowered)
4. Posílení mediální výchovy a občanského vzdělávání (Increased media and civic education)
5. Posílení kapacity a udržitelnosti občanského sektoru (Increased capacity and sustainability of the civil society sector and CSOs)

Programové oblasti programu:

Programová oblast 1. Demokracie, aktivní občanství, řádná a transparentní veřejná správa (Democracy, active citizenship, good governance and transparency). výsledky: 1, 2, 4 & 5:

Program Active Citizens Fund plánuje podpořit aktivity posilující demokracii, občanskou participaci, efektivní kontrolu výkonu politické moci a transparentnosti procesu, kontrolu činnosti veřejných institucí, relevantní advokáční kampaně a občanské vzdělávání, případně advokáční aktivity na zlepšení prostředí pro činnost občanské společnosti.

Programová oblast 2. Lidská práva a rovné zacházení / boj proti diskriminaci (Human rights and equal treatment through combating any discrimination on the grounds of racial or ethnic origin, religion or belief, gender, disability, age, sexual orientation or gender identity). výsledky: 2, 4 & 5:

Program plánuje podpořit zejména advokáční aktivity na podporu lidských práv a rovnoprávnosti. Dále také iniciativy, které zvyšují povědomí o diskriminaci, brání projevům z nenávisi a polarizaci společnosti, pomohou prosadit preventivní opatření a dohled nad implementací lidsko-právních politik.

Programová oblast 3. Sociální spravedlnost a inkluze ohrožených skupin (Social justice and inclusion of vulnerable groups), výsledky: 2, 3 & 5:

Program Active Citizens Fund plánuje podpořit projekty, které se zaměří na rodiny s dětmi v ohrožení, oběti projevů z nenávisi a předsudčného chování, migranty a azylanty a romskou menšinu. Důraz by měl být kladen na podpůrné aktivity (s ambicí systémových změn) v regionech s vyšší mírou sociální exkluze, a to jak na místní, tak regionální úrovni. Poskytování služeb bude podporováno pouze jako doplnění aktivít zaměřených na zvyšování povědomí, emancipaci a advokáční činnosti.

Programová oblast 4. Genderová rovnost a genderově podmiňené násilí (Gender equality and gender-based violence), výsledky: 2, 4 & 5:

Hlavními překážkami pro zlepšení situace v oblasti genderové rovnosti a genderově-podmiňeného násilí je přetrvávající rozdílnost genderové agendy, nežájem ze strany politiků, nestabilitní financování i nutnost reagovat na výsada projektová schémata oproti konceptní a dlouhodobé práci. Program plánuje podpořit iniciativy, které propojují a koordinují aktéry a jejich advokáční činnost v obou oblastech, nebo zvyšují povědomí o tématu.

Zprostředkovatel programu:

Programová oblast 5. Životní prostředí a klimatické změny (Environmental and climate change), výsledky: 1, 2 & 5:

Program plánuje podporu ochrany životního prostředí a klimatických změn pouze v rámci iniciativ, které zvýší občanskou angažovanost a participaci, posílí watchdogy a advokáční roli občanské společnosti a podporí síťování na národní a obecní úrovni.

Výzva/Problém	Plánovaný výsledek	Koneční příjemci	Navrhovaná řešení
1 Omezená občanská participace v demokratických a politických procesech jako důsledek nedůvěry vůči demokratickým institucím; nárůst extremismu a radikalizace společnosti	Zvýšení občanské participace	Občané a občanské organizace, mladí lidé, menšiny a znevýhodněné skupiny	
2 Nedostatečná transparentnost, korupce a nepřijímání zodpovědnosti v politické sféře a procesech veřejné správy; omezená kapacita občanské společnosti v oblasti kontroly státu a přijímání systémových změn	Posílení advokáčních aktivit občanské společnosti a watchdogů	Občané a občanské organizace, instituce veřejné správy na všech úrovních, politici, aktivní i méně aktivní občané, lokální komunity	
3 Znevýhodněné/zranitelné skupiny občanů jsou sociálně vyloučené a mají omezený přístup k rozhodujícím segmentům společnosti; nízká participace znevýhodněných skupin v občanské společnosti a nedostatek veřejných reprezentantů zájmů těchto skupin	Posílení znevýhodněných skupin	Znevýhodněné skupiny, které jsou vystaveny různým formám diskriminace, zejména Romové, lidé na hranici chudoby, oběti diskriminace a genderově podmiňeného násilí, postižení a zdravotně znevýhodnění	
4 Nedostatečná úroveň a nízká kvalita občanské a mediální vzdělanosti a kritického myšlení otevírá prostor pro manipulaci občanů, xenofobii, projevy nenávisi a extrémizmu.	Posílení mediální výchovy a občanského vzdělávání	Děti a mladí lidé, znevýhodněné skupiny, občané a občanské organizace	
5 Nedostatečné prostředky pro rozvoj kapacity, omezené financování a nedůvěra vůči občanskému sektoru	Posílení kapacity a udržitelnosti občanského sektoru	Občanské organizace	

Zprostředkovatel programu:

5. NÁMĚTY PRO DISKUSI

- a. **Výzvy:** Které další výzvy v rámci výše zmíněných výsledků programu nejsou na národní či evropské úrovni dostatečně řešeny a financovány?
- b. **Inkluze mladých lidí:** Jakým způsobem může tento program pomoci aktivně zapojit mladé lidi do řešení identifikovaných výzev?
- c. **Budování kapacit:** Jaká jsou podle vašeho názoru největší omezení pro budování dostatečné kapacity občanské společnosti a občanského sektoru v České republice?
- d. **Navrhovaná řešení:** Jaká opatření jsou nejvhodnější pro řešení výše uvedených výzev?

6. PROGRAM

9:00 h	Registrace účastníků
9:30	Zahájení a úvodní slovo
10:15	Práce ve skupinách I.: Výzvy a řešení
12:00	Shrnutí práce ve skupinách I.
13:00	Oběd
14:00	Práce ve skupinách II.: Budování kapacit
15:45	Shrnutí práce ve skupinách II.
16:45	Harmonogram programu Active Citizens Fund a ukončení

Zprostředkovatel programu:

**NADACE
OPEN SOCIETY FUND
PRAHA**

VDV
VÝBOR DOBRÉ VŮLE
Nadace Open Society Fund

